

Ergenlerde Hiperaktivite ve İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkide Sosyal Desteğin Aracı Rolü

The Mediating Role of Social Support in the Relationship Between Hyperactivity and Internet Addiction in Adolescents

^{1*}Fuat TANHAN

^{1*} Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Van, Türkiye

***Sorumlu Yazar/Corresponding Author**
E-mail: fuattanhan@yyu.edu.tr

Geliş Tarihi/ Date of Submission: 11.02.2025

Kabul Tarihi/ Date of Acceptance: 10.06.2025

Yayın Tarihi/ Date of Publication: 24.11.2025

Değerlendirme/ Peer-Review: İki Dış Hakem, Çift
Taraflı Körlük / Two external, Double anonymized

EtikBeyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur./It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Benzerlik Taraması/ Plagiarism checks: Yapıldı –
Turnitin/ Yes – Turnitin

Çıkar Çatışması/ Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir/The author(s) has no conflict of interest to declare

Finansman/ Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır/The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research

Telif Hakkı & Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır /Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC4.0

DOI: 10.70846/nigdetip.1637994

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, ergenlerin hiperaktivite düzeyleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide aile ile akran desteğinin aracı rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. **Gereke ve Yöntemler:** Araştırma örneklemini 319 kişiden oluşmaktadır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Güç ve Güçlükler Anketi ve Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu aracılığıyla toplanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeliyle tasarlanan çalışmada, regresyon tabanlı aracılık analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Hiperaktivite ve internet bağımlılığı puanlarında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Ergenlerde hiperaktivite düzeyinin aile ve akran desteğiyle pozitif anlamlı ilişkiler gösterdiği, ancak internet bağımlılığıyla aile desteği ve akran desteği arasında pozitif anlamlı bir ilişki saptanmadığı görülmüştür. Regresyon tabanlı aracılık analizi sunucunda, hiperaktivite düzeyi ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide aile desteğinin kısmi aracı rol oynadığı belirlenmiştir. **Sonuç:** Ergenlerin internet bağımlılığının gelişiminde aile desteği kritik bir rol oynamaktadır. Ayrıca, hiperaktivite düzeyi yalnızca bireysel bir özellik olarak değil, aynı zamanda ergenin sosyal çevresiyle etkileşimi çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Hiperaktivite, internet bağımlılığı, sosyal destek, ergenlik

ABSTRACT

Aim: This study aims to investigate the relationship between adolescents' levels of hyperactivity and internet addiction, as well as the mediating roles of family and peer support in this relationship. **Material and Methods:** The sample of the study consists of 319 adolescents. Data were collected through the Personal Information Form, the Adolescent Psychological Resilience Scale, the Strengths and Difficulties Questionnaire, and the Young Internet Addiction Test Short Form. The study was designed using a relational screening model and a quantitative research method, with regression-based mediation analysis employed. **Findings:** The results demonstrated a significant positive relationship between hyperactivity levels and internet addiction. Furthermore, significant positive relationships were found between hyperactivity levels and both family support and peer support. A positive relationship between family support and internet addiction was identified, whereas no significant association was found between peer support and internet addiction. The regression-based mediation analysis revealed that family support partially mediated the relationship between hyperactivity levels and internet addiction. **Discussion and Result:** This study emphasizes that family support plays a critical role in the development of adolescents' internet addiction, and that hyperactivity levels should be viewed not only as an individual characteristic but also in the context of interactions with the social environment.

Keywords: Hyperactivity, internet addiction, social support, adolescence

Giriş

Günümüzde dijitalleşmenin ve internet erişiminin yaygınlaşmasıyla birlikte, bilgi edinme, sosyal ilişkiler kurma ve eğlenceye erişim gibi temel etkileşim alanları daha fazla önem kazanmıştır. Ancak, ergenler arasında aşırı internet kullanımı dünya genelinde önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmekte, kontrolsüz kullanım ise bu alışkanlığın bağımlılığa dönüşmesine neden olmaktadır (1). We Are Social ve Hootsuite tarafından hazırlanan 2024 Dijital Raporu'na göre, dünya nüfusunun %63'ü internet kullanmaktadır ve gençler arasında günlük internet kullanım süresi ortalama 6 saatin üzerindedir (2). Bu sorun ulusal düzeyde de artmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2024 yılı verilerine göre, 6-15 yaş grubundaki bireylerin internet kullanımı 2021'de %82,7 iken 2024'te %91,3'e yükselmiştir (3).

İnternet bağımlılığı, ilk kez Goldberg (1995) tarafından tanımlandığı ve patolojik internet kullanımı terimiyle ifade edildiği literatürde yer almaktadır (4). Bu bağımlılığı daha ayrıntılı tanımlayan Kimberly Young'dır. Young, 1996 yılında internet bağımlılığını, bireylerin aşırı ve kontrolsüz internet kullanımı nedeniyle kişisel, sosyal, eğitimsel ve mesleki alanlarda olumsuz sonuçlar yaşamasına yol açan bir davranışsal bağımlılık olarak tanımlamıştır. Bu durum, tıpkı alkol veya madde bağımlılığı gibi, bireyin yaşamını olumsuz şekilde etkileyebilmektedir (5). İnternet bağımlılığı, başlangıçta bir dürtü kontrol problemi olarak değerlendirilmiştir.

Davranışsal bağımlılıklara benzer özellikler göstermesi nedeniyle DSM-IV'te patolojik kumar oynama gibi bozukluklarla karşılaştırılmıştır. Ancak, bağımsız bir bozukluk olarak sınıflandırılmamıştır (6). Günümüzde internet bağımlılığı, internet tabanlı uygulamalar aracılığıyla gelişen tüm bağımlılık türlerini kapsayacak şekilde anlam genişlemesine uğramıştır. DSM-5'te doğrudan internet bağımlılığına yer verilmemesine rağmen, internet oyun bağımlılığı bu kapsamda ele alınmış ve bir alt tür olarak tanımlanmıştır. İlk resmi tanı

kriterleri ise video oyunları üzerine yapılan araştırmalara dayanarak oluşturulmuştur (7, 8).

İnternetin aşırı ve kontrolsüz kullanımı, ergenlerde çeşitli olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Bu sonuçlar arasında sosyal izolasyon, akademik başarıda düşüş ve çeşitli psikolojik bozukluklar yer almaktadır. Tüm bu olumsuzluklar, ergenlerin fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerinin yanı sıra akademik performanslarını ve kişilerarası ilişkilerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir (9, 10).

İnsan gelişiminin her evresi, bireyin yaşamında farklı etkiler yaratır. Ergenlik dönemi ise fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimde önemli değişimlerin yaşandığı bir süreçtir. Bu dönemde, ergenlerin davranışsal özellikleri, kişilik gelişimi ve çevresel faktörler psikolojik sağlıklarını doğrudan etkileyebilir (11). Ergenlik dönemine özgü psikolojik ve gelişimsel özellikler, ergenlerin internet bağımlılığına karşı daha savunmasız hale gelmesine neden olmakta ve bu özellikler, bağımlılık riskini artıran önemli faktörler ve değişkenler olarak öne çıkmaktadır (4, 12, 13, 14). Ergenliğe hiperaktivite ve dürtü kontrol problemleri eşlik ettiğinde ergenler, internet bağımlılığına daha yatkın hale gelebilmektedirler (15, 16, 17). Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), ergenler arasında en sık rastlanan nörodavranışsal bozukluklardan biridir (18). Çocuk ve ergenlerde DEHB'nun genel yaygınlığı %8'dir (19). DEHB, genetik ve çevresel faktörlerden kaynaklanabilir. Ayrıca, erken doğum, preeklampsi, hipertansiyon, aşırı kilo ve hamile kadınlarda obezite gibi durumlar da bu durumu tetikleyebilir. Annenin sigaraya maruz kalması da DEHB gelişimine yol açabilen bir faktördür (20, 21). DEHB, erken çocukluk döneminde başlayarak dikkat eksikliği, hareketlilik ve dürtüsellik gibi belirtilerle kendini gösterir (22, 23). Bu bozukluk, bireylerin akademik, sosyal ve kişisel yaşamlarını olumsuz yönde etkileyebilir (24, 25). Özellikle ergenlik

dönemi gibi kritik bir evrede DEHB, bireylerin akademik başarılarını ve sosyal uyumlarını, bireylerin yaşam kalitesini ve fonksiyonel yeteneklerini belirgin şekilde olumsuz etkileyebilir (7, 26). DEHB olan bireyler, internet kullanımını kontrol etmekte zorlanabilirler. Bu durum, ketlenmeye yol açabilir ve interneti aşırı kullanmalarına neden olabilir (27). Ayrıca DEHB olan kişilerin zayıf çalışma belleğine sahip olmaları ve gecikmiş hazlara karşı çabuk sıkılma eğilimleri onları internetin büyüdü dünyası karşısında savunmasız kılmaktadır. İnternetin sürekli uyaranlar veren ve anında ödüllendirici tatminkar yapısı, DEHB, kişilerde internet bağımlılığını artırabilir (28). Bu etkilerin yanı sıra, duygu durumu, aile ve arkadaş ilişkileri de DEHB, bireylerin internet bağımlılığına yatkınlıklarını artıran faktörler arasındadır (16).

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomları olan bireylerin davranışları ile anne-baba davranışları karşılıklı bir etkileşim içindedir. Anne-babaların davranışları, çocuğun davranışlarını çocuğun davranışları da anne-babanın davranışlarını etkileyebilir (29). Anne-babayla kurulan ilişki, çocuğun yaşamının geri kalanında diğer insanlarla ve canlılarla kuracağı ilişkilerin temelini atmaktadır (30). Ayrıca, bu ilişki çocuğun yaşama karşı duruşunu da şekillendirir. Aile desteği, ergenlerin psikososyal gelişiminde kritik bir rol oynar (31). Bunun yanı sıra, akran desteği de sosyal becerilerin ve davranışların gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir (32). İnsanlar, aidiyet duygusu kazanmak ve sosyal bağlantılar kurmak için güçlü bir içsel ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaç, başkalarıyla bağ kurarak sürdürdükleri ilişkiler üzerinden davranışlarını şekillendirmelerine yol açar (33, 34). Sosyal destek ağı, özellikle zor zamanlarda veya acil durumlarda bireyleri koruyan ve onlara destek olan bir güçtür. Bu ağ, bireylerin aidiyet, sevgi ve saygı hissetme ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olabilir (35). Sosyal destek, aile, arkadaşlar, öğretmenler, toplum veya bireyin bağlı

olduğu diğer sosyal gruplardan gelebilir (36). İnternet kullanımının artmasıyla bireyler arkadaşlık kurma ve ilişkilerini sürdürme davranışlarını dijital ortamlara da taşımışlardır (37).

Bu çalışmanın amacı, ergenlerin hiperaktivite düzeyi ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmak ve bu ilişkide aile ile akran desteğinin aracılık rolünü belirlemektir. Araştırma, bireysel ve çevresel faktörlerin ergenlerin psikososyal gelişimindeki etkilerini anlamaya katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu araştırmanın önemi, literatürde bu üç değişkenin birbirleriyle olan ilişkisini bir aracı modelle test eden çalışmalara duyulan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomlarına sahip bireylerin internet kullanımı, mevcut çalışmalarda sosyal desteğin aracı rolüyle doğrudan ele alınmamıştır. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomları olan bireyler, sosyal desteğe özellikle aile desteğine yoğun ihtiyaç duymaktadırlar. İnternet bağımlılığı ise, ergenlerde önemli bir davranışsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomlarına sahip bireyler, internetin sunduğu renkli ve cezbedici dünyaya dalarak dikkat dağınıklığı ve hiperaktivite belirtilerini bir süreliğine unutabilirler. Ancak bu durum, dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomlarından nedeniyle zaten zorluk yaşayan kişiler, sosyal alanlarda açık kaldıkları problemler nedeniyle yeni problemlere açık hale gelebilirler. Dolayısıyla, sosyal destek sisteminin dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomları olan bireylerin internet bağımlılığı üzerindeki aracılık rolünü incelemek, bu araştırmanın önemini oluşturmakta ve alanındaki literatüre değerli bir katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada, dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomları bir tanı kategorisi olarak ele alınmamış; bunun yerine, Güçlükler ve Güçler Ölçeği'nin Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik (DEAH) alt boyutundan elde edilen puanlar doğrultusunda bireylerin sahip oldukları belirtiler değerlendirilmiştir.

Başka bir deyişle, çalışmada dikkat eksikliği ve hiperaktivite belirtilerinin internet bağımlılığı üzerindeki aracılık rolü, tanı temelli değil, belirtilerin şiddet düzeyini yansıtan ölçek puanları üzerinden analiz edilmiştir.

Gereç ve Yöntemler

Bu çalışmada, ergenlerin hiperaktivite düzeyleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki ve bu ilişkide aile ile akran desteğinin aracılık etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiş olup, betimsel yöntemlerden yordayıcı korelasyonel model kullanılarak yürütülmüştür (38). Bu model, değişkenler arasındaki ilişkiyi anlamak ve aile ile akran desteğinin internet bağımlılığı üzerindeki etkisini incelemek için uygun bir yaklaşım sunmaktadır. Yordayıcı korelasyonel araştırmalar, iki veya ikiden daha çok sayıda olan değişkenlerin arasındaki birlikte değişimin varlığını belirlemeye yönelik olan araştırma modelleri olarak tanımlanmaktadır (39).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Van ili belediye sınırları içindeki liseler ve bu liselerde okuyan ergen bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi belirlemek üzere önce okulların bulunduğu çevre alt, üst ve orta olarak İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine dayanılarak ayrılmıştır. Sonrasında her gruptan bir okul olmak üzere tesadüfi olarak üç okul belirlenmiştir. Bu üç okulda okuyan öğrenci sayısı 1400 civarındadır. Sonrasında bu okullarda okuyan öğrencilere yine seçkisiz olarak ulaşılmıştır. Araştırmaya katılımda gönüllü olan toplam 319 kişi araştırmanın örneklemi oluşmuştur. Araştırma etik izni, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan alındıktan sonra İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulama izni alınmıştır. Uygulamanın yapılacağı okullarda veli toplantıları düzenlenerek okulda yürütülecek çalışma hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve çocuklarının bu çalışmaya katılımına yönelik izinler sözlü olarak alınmıştır. Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra, veri seti yapılacak

analizlere uygunluğu açısından ve uç değerler ile kayıp değerler yönünden incelenmiştir. Bu süreçte kayıp değerlerin ve uç değerlerin olmadığı; veri setinin büyüklüğü yapılacak analizlere uygunluğu istatistiksel olarak belirlenmiştir. Böylelikle araştırma örneklemini araştırmaya katılımda gönüllü olan ve seçkisiz olarak belirlenen tüm katılımcılar üzerinden yürütülmüştür. Ergenlere ilişkin sosyo-demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ergenlerin sosyo demografik bilgilerine ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	177	55.5
	Erkek	142	44.5
Yaş düzeyi	14 yaş ve altı	98	30.7
	15 yaş	87	27.3
	16 yaş	61	19.1
	17 yaş ve üstü	73	22.9
Sosyo ekonomik algısı	Düşük	121	37.9
	Orta	118	37.0
	Yüksek	80	25.1
Anne eğitim düzeyi	Okur yazar değil	60	18.8
	İlkokul	105	32.9
	Ortaokul	67	21.0
	Lise	57	17.9
	Lisans ve üstü	30	9.4
Baba eğitim düzeyi	Okur yazar değil	25	7.8
	İlkokul	54	16.9
	Ortaokul	47	14.7
	Lise	121	37.9
	Lisans ve üstü	72	22.6
Toplam		319	100

Tablo 1 incelendiğinde, ergenlerin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu ve 15 yaş ve altındaki bireylerden meydana geldiği görülmektedir. Ergenlerin sosyo-ekonomik algılarına ilişkin dağılımlara bakıldığında, büyük bir kısmının orta ve düşük düzeyde oldukları belirlenmiştir. Anne eğitim düzeylerine bakıldığında, en fazla ilkokul mezunu olduğu, en az ise lisans ve üstü eğitim almış olanların bulunduğu tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeylerinde ise en düşük düzey okur yazar olmayan, en yüksek düzey ise lise mezunu olanlardır. Bu bulgulara göre, babaların eğitim düzeylerinin annelerin eğitim düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Ergenlerin ilgili demografik özelliklerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu form aracılığıyla ergenlerin cinsiyeti, yaşı, sosyo-ekonomik algısı ile anne ve babalarının eğitim düzeyine ilişkin bilgiler toplanmıştır.

Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği: Bulut ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilen Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (40), ergenlerin dışsal ve içsel destek düzeylerini ölçmeyi hedefleyen 29 maddeden oluşmaktadır. Dörtlü Likert tipi olan ölçek “Bana Çok Uygun” (1 puan) ile “Bana Hiç Uygun Değil” (4 puan) arasında derecelendirilmekte olup, yüksek puanlar bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlardan aile desteği, bireyin ailesinden aldığı maddi ve manevi desteği ölçmekte olup; akran desteği, bireyin arkadaş çevresi ve yaşlılarından aldığı desteği değerlendiren ifadelerden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları incelendiğinde, genel ölçek için 0.87, olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada ilgili ölçeğin aile desteği ve akran desteği alt ölçekleri kullanılarak yapılan analiz sonucunda aile desteği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .85, akran desteği için ise .84 olarak bulunmuştur.

Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA/SDQ-Tur): Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA), Goodman (1997) tarafından çocuk ve ergenlerde davranış, duygu ve ilişki sorunlarını değerlendirerek ruhsal sorunların taranması amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Güvenir ve arkadaşları (2008) tarafından yapılmıştır (41). GGA’nın 4-16 yaş arası çocuk ve ergenler için ebeveyn ve öğretmen formları bulunurken, 11-18 yaş arası ergenler için öz bildirim temelli ergen formu da mevcuttur. GGA hem olumlu hem de olumsuz davranış

özelliklerini değerlendiren, 3’lü Likert tipi yanıtlanan 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları “Davranış Sorunları”, “Duygusal Sorunlar”, “Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik”, “Akran Sorunları” ve “Sosyal Davranışlar” şeklinde yapılandırılmıştır. İlk dört alt boyut, ruhsal sorunlarla ilgili belirtileri (güçlükler) değerlendirirken, “Sosyal Davranışlar” alt boyutu çocuk ve ergenlerin olumlu özelliklerini (güçler) ölçmektedir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite ile akran sorunları alt boyutlarından elde edilen toplam puan, dışsallaştırma problemleri puanını; duygusal sorunlar ve davranış sorunları alt boyutlarından elde edilen toplam puan ise içselleştirme problemleri puanını oluşturmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında iç tutarlılık katsayısı .73 olarak bulunmuş, bu da GGA’nın güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Bu araştırmada ergen öz bildirim temelli formun alt ölçeklerinden Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik alt boyutu kullanılmış ve Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .68 olarak hesaplanmıştır.

Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (YİBÖ-KF): Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu, Young tarafından geliştirilen orijinal ölçeğin Pawlikowski ve arkadaşları tarafından kısaltılmasıyla oluşturulmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları ise Kutlu ve arkadaşları (2016) tarafından gerçekleştirilmiştir (42). Ölçek, internet bağımlılığı düzeyini değerlendirmek amacıyla tasarlanmış olup 12 maddeden oluşmaktadır. Beşli Likert tipi bir yapıdadır ve maddeler “Hiçbir zaman” (1) ile “Çok sık” (5) arasında derecelendirilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. İç tutarlık güvenilirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur

Veri Toplama Araçları İçin Normallik ve Güvenirlik Analizi

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarından

elde edilen verilerin dağılım özelliklerini belirlemek için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Ayrıca, verilerin genel özelliklerini ortaya koymak amacıyla betimleyici istatistikler hesaplanmıştır. Ölçme araçlarının güvenilirliğini değerlendirmek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanarak güvenirlik analizleri yapılmıştır. Ölçme araçlarından elde edilen betimsel istatistiklere ve güvenirlik değerlerine ilişkin bilgiler Tablo 2'de sunulmuştur. Tablo 2. Ölçme araçlarından elde edilen ölçümlerin çarpıklık ve basıklık istatistikleri ve güvenirlik değerleri.

Tablo 2. Ölçme araçlarından elde edilen ölçümlerin çarpıklık ve basıklık istatistikleri ve güvenirlik değerleri

Değişkenler	Min.	Maks.	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach α
DEHB	0.00	2.00	0.97	0.35	-0.31	-0.05	0.68
Aile desteği	1.00	4.00	1.96	0.64	0.57	0.69	0.85
Akran desteği	1.00	4.00	1.92	0.71	0.65	0.18	0.84
İnternet bağımlılığı	1.00	5.00	2.77	0.80	0.21	0.77	0.88

Tablo 2’de ölçüm puanlarının çarpıklık değerlerinin ± 3.00 aralığında, basıklık değerlerinin ise ± 10.00 sınırlarında olduğu görülebilir. Bu sonuç, verilerin normal dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır (43). Bu doğrultuda, ölçme araçlarının normal dağılım özelliği taşıdığı kabul edilmiştir.

Elde edilen güvenirlik katsayılarının .68 ile .88 arasında değiştiği belirlenmiştir. Literatüre göre, güvenirlik değerlerinin .70 ve üzeri olması yüksek bir güvenirlik düzeyine işaret ederken (44), .60 ile .70 arasında yer alan değerlerin kabul edilebilir bir güvenirlik düzeyini temsil ettiği ifade edilmektedir (45). Bu çerçevede, kullanılan ölçme araçlarından elde edilen güvenirlik değerlerinin genel olarak yüksek güvenirlik düzeyine sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Veri Analizi

Araştırmada veri analizi, araştırma amacına uygun olarak planlanmıştır. İlk olarak, betimsel istatistikler hesaplanmış ve ardından ölçümlerin dağılımını değerlendirmek için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ölçme aracından elde edilen verilerin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Araştırmanın temel hedefini oluşturan aracılık etkilerini analiz etmek için ise regresyon temelli aracılık analizi kullanılmıştır. Veri analizleri, SPSS (Versiyon 25) ve Jamovi (Versiyon 2.6.13) yazılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında, ergenlerin

hiperaktivite problemleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide aile desteği ve akran desteği düzeyinin aracılık rolünü değerlendirmek amacıyla bir aracılık modeli (mediation model) test edilmiştir. Modelin değerlendirilmesinde dolaylı etkilerin %95 güven aralığı esas alınmıştır (46). Dolaylı etkilerin anlamlılığını belirlemek için 10.000 bootstrap örnekleme kullanılarak bootstrapping yöntemi uygulanmıştır.

Araştırmada veri analizi, araştırma amacına uygun olarak planlanmıştır. İlk olarak, betimsel istatistikler hesaplanmış ve ardından ölçümlerin dağılımını değerlendirmek için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ölçme aracından elde edilen verilerin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Araştırmanın temel hedefini oluşturan aracılık etkilerini analiz etmek için ise regresyon temelli aracılık analizi kullanılmıştır. Veri analizleri, SPSS (Versiyon 25) ve Jamovi (Versiyon 2.6.13) yazılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında, ergenlerin hiperaktivite problemleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide aile desteği ve akran desteği düzeyinin aracılık rolünü değerlendirmek amacıyla bir aracılık modeli (mediation model) test edilmiştir. Modelin değerlendirilmesinde dolaylı etkilerin %95 güven aralığı esas alınmıştır (46). Dolaylı etkilerin anlamlılığını belirlemek için 10.000 bootstrap örnekleme kullanılarak bootstrapping yöntemi uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş ve tablo 3'e anlamlı olan ilişkiler aktarılmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde, araştırma kapsamındaki değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmektedir. İnternet bağımlılığı ile dikkat eksikliği aşırı hareketlilik ve aile desteği arasında anlamlı bir ilişki saptanırken, akran desteği ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki ise anlamlı bulunmamıştır

Tablo 3. Değişkenler arasındaki korelasyonlar

Değişkenler	DEAH	Aile desteği	Akran desteği
DEAH	--		
Aile desteği	0.24**	--	
Akran desteği	0.15*	0.41**	--
İnternet bağımlılığı	0.34**	0.35**	0.09

**p < 0.001; *p < 0.05.

Değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendikten sonra, belirlenen hipotezlerin test edilmesine ilişkin sonuçlar değerlendirilmiştir. Ergenlerin DEAH ve internet bağımlılık puanları arasındaki ilişkide aile desteği ve akran desteğinin aracılık etkisi test edilmiştir. Bu testlerin bulguları, Tablo 4'te sunulmuştur.

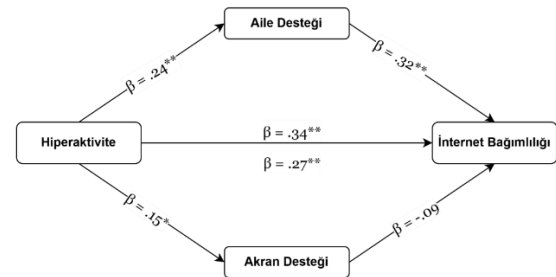
Tablo 4. Aracılık analizi.

Yol	Etki	b	%95 Güven Aralığı Lower	Upper	β	p-value
Indirect	Hiper $\Rightarrow$ Aile $\Rightarrow$ INT	0.17	0.08	0.27	.08	<.001
	Hiper $\Rightarrow$ Akran $\Rightarrow$ INT	-0.03	-0.07	0.01	-.01	0.167
Direct	Hiper $\Rightarrow$ Aile	0.43	0.24	0.63	.24	<.001
	Aile $\Rightarrow$ INT	0.40	0.27	0.54	.32	<.001
	Hiper $\Rightarrow$ Akran	0.30	0.08	0.52	.15	0.007
	Akran $\Rightarrow$ INT	-0.10	-0.22	0.02	-.09	0.108
Total	Hiper $\Rightarrow$ INT	0.62	0.39	0.85	.27	<.001
	Hiper $\Rightarrow$ INT	0.76	0.53	0.99	.34	<.001

Not: Hiper = DEAH?, Aile = Aile desteği, Akran = Akran desteği, INT = İnternet bağımlılığı

Tablo 4 incelendiğinde, ergenlerin DEAH düzeylerinin internet bağımlılığı düzeyi üzerindeki doğrudan etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (total effect, $\beta = .34$, $p < .05$). DEAH aynı zamanda aile desteği (direct effect, $\beta = .24$, $p < .001$) ve akran desteğinin (direct effect, $\beta = .15$, $p < .001$) pozitif yordayıcısıdır. Aile desteğinin internet bağımlılığı üzerindeki etkisi incelendiğinde, internet bağımlılığının pozitif bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir (direct effect, $\beta = .32$, $p < .05$). Akran desteğinin internet bağımlılığı üzerindeki etkisi incelendiğinde ise internet bağımlılığı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir (direct effect, $\beta = -.09$, $p > .05$). Aracı değişkenler (aile desteği ve akran desteği) modele dahil edildiğinde, hiperaktivite düzeyinin internet bağımlılığı üzerinde istatistiksel olarak hala anlamlı olduğu bulunmuştur (direct effect, $\beta = .27$, p

$> .05$). Buna göre DEAH düzeyinin aile desteği kısmi aracılığıyla internet bağımlılığı üzerinde dolaylı etkiye sahip olduğu bulunmuştur (indirect effect, $\beta = .08$, $p < .05$). Test edilen modele ilişkin şekilsel gösterim şekil 1'de verilmiştir.

*p<0.05 **p<0.001

Şekil 1. Test edilen aracılı model

Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgular, DEAH düzeyinin hem aile desteği hem de akran

desteği üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, aile desteği ile internet bağımlılığı arasında da olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonuçları, hiperaktivite düzeyinin internet bağımlılığı üzerinde doğrudan etkili olduğunu ve bu etkide aile desteğinin kısmi bir aracılık rolü oynadığını ortaya koymaktadır. Bulgular, DEAH düzeyinin aile ve akran desteği üzerindeki etkilerini, aile desteğinin internet bağımlılığı ile ilişkisini ve hiperaktivite düzeyinin bağımlılık üzerindeki doğrudan etkisini ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara, hiperaktivite düzeyi ile aile desteği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. DEAH belirtileri gösteren bireyler, göstermeyenlere kıyasla ebeveyn bakımına ve desteğine daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar (47, 48, 49). DEAH çocukların ebeveynleri, genellikle diğer çocukların ebeveynlerine kıyasla daha fazla stres yaşadıkları için, çocuklarına daha fazla destekte bulunmaktadır (50). Ancak araştırmanın bulguları, DEAH, ergenlerin ebeveynlerinde daha düşük düzeyde ebeveyn desteği ve daha yüksek düzeyde eleştirel, sert ebeveynlik davranışları gözlemlendiğini ortaya koymaktadır (51). Literatürde benzer çalışmalar olsa da, farklı bulguların çoğunluğu göz önüne alındığında, aile desteğinin ergenin öz bildirimine dayalı olarak elde edilmesinin, desteğin algılanan boyutuyla ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Ergenlik döneminin doğası gereği, ailenin tanıdığı bağımsızlık alanının geniş olması ve izin verici ebeveyn tutumlarının etkisiyle, ebeveynlerinin yüksek düzeyde sıcaklık ve düşük düzeyde kısıtlama uygulamaları nedeniyle ergenlerin aile desteğini daha destekleyici ve güven verici olarak algıladıkları belirtilmektedir (52, 53). Dikkat eksikliği ve aşırı hiperaktiviteye sahip çocukların ebeveynlerinin, daha çok izin verici olarak algılandığı bulunmuştur (54). Bununla birlikte, genetik yatkınlık göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynlerin tutarsız tutumlar geliştirerek daha izin verici davranmalarına neden olabileceği ifade

edilmiştir (55). Ebeveynlerin işlevsiz başa çıkma yöntemleri, DEAH'li çocuklarda daha az yapıcı disiplin uygulamalarına yol açarak izin verici ebeveyn tutumlarını pekiştirmektedir (56). İzin verici ebeveyn tutumları ile ergenlerin davranışları arasındaki karşılıklı etkileşim, DEAH ya da komorbid yıkıcı davranış bozuklukları ile daha belirgin şekilde ilişkilidir. Bu durum, ebeveyn tutumlarının DEHB'nin ana belirtilerinden ziyade, eşlik eden belirtilerle daha fazla ilişkili olduğunu düşündürmektedir (57). Aile desteği ile internet bağımlılığı arasındaki yakın ilişki gösterilmiş olsa da, bu ilişkinin altında yatan mekanizma henüz net değildir (58), diğer değişkenlerle birlikte ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. DEAH düzeyi yüksek olan ergenler, bağımsızlık ihtiyaçları doğrultusunda daha izin verici ebeveyn tutumlarını daha destekleyici olarak algılayabilirler

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu, DEAH düzeyi arttıkça akran desteğinin de arttığıdır. İnternetin, yüz yüze sosyal iletişimin yerini alması, akranlar arası gerçek ve sanal sosyal destek olgularının tartışılmasını beraberinde getirmiştir (59). DEAH bireylerde, internetin anonimliği, kişilerarası ilişkileri telafi edebilir (17). DEAH puanları yüksek olan bireyler, sosyal ortamlarda genellikle davranışlarının sonuçlarını değerlendirmeden hızlı ve düşünmeden tepki verirler. Bu durum, yenilik arayışı ve riskli davranışlarda bulunma olasılıklarını artırmaktadır (60, 61). Risk alma, ergenlik döneminde sıkça karşılaşılan ve bu döneme özgü deneyimlerin temel özelliklerinden biridir (62). DEAH'li bireyler, aynı zamanda neşeli ve sınıf ortamında eğlenceli kişiler olarak görülebilmektedirler (63). Ergenlik dönemi davranışlar ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite yapısındaki bu benzerliğin karşılıklı etkileşimi artırabileceği düşünülmektedir. Literatürde, araştırmanın bulgularından farklı olarak, aşırı hareketli ve dürtüsel bireylerin akran zorbalığına maruz kalma ve sosyal dışlanma riski taşıdığı da ortaya konmuştur (64, 65). Akranlar arası

sosyal destek açısından DEAH'li olan ve olmayan bireyler arasında önemli bir fark bulunmamıştır (66). Araştırmada bireylerin ifade ettiği bu desteğin gerçek yaşamdan mı yoksa sanal ortamdan mı geldiği bilinmemekle birlikte, DEAH semptomları ve ergenliğin doğasındaki yenilik arayışı ve hızlı, düşünmeden karar verme benzerliği nedeniyle DEAH puanları yüksek bireyler, akranları tarafından desteklenebilmektedir. Akılcı ve eğlenceli destek arayışları, bu bireyleri daha fazla yenilik ve eğlence sağlayan çevrelerle bir araya getirebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgularla tutarlı olarak, arkadaş ve özel olma sosyal destek alt boyutları ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki bulunamamıştır (67). Aile, bağımlılığın gelişim sürecinde önemli bir etkidir (68). Araştırmanın bulgularıyla benzer şekilde, fazla sosyal desteğe sahip olan genç yetişkinlerin internet bağımlılığı daha yüksek bulunmuştur (69,70). İnternet, insanların günlük yaşamlarına daha derin bir şekilde entegre oldukça, insanlar daha sık internet üzerinden iletişim kurmaktadır. Bu nedenle, daha fazla sosyal desteğe sahip olan kişiler, internet aracılığıyla daha fazla etkileşim kurma eğilimindedir (71). İnternetin bu yoğun kullanımı, onları internet bağımlılığına karşı daha savunmasız hale getirebilmektedir (72). Literatürde, yapılan araştırmanın bulgularından farklı olarak, sosyal destek ile düşük internet bağımlılığı arasında güçlü negatif bir ilişki bulunduğu ve internet bağımlılığının sosyal destek eksikliği ile aile içi çatışmalarla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (73, 74, 75, 76). Chen ve arkadaşları (2015) ve Akkuş Çutuk (2020), aşırı korumacı aile desteği, müdahale, düşük özdenetim ve internetin bir kaçış aracı olarak kullanımı gibi faktörlerin ergenlerde internet bağımlılığını artırabileceğini ortaya koymuşlardır (77, 78). Aile desteğinin ergenler için izin verici tutum olarak algılandığı görüşü dikkate alındığında; izin verici ailelerin, tutarlı ve etkili disiplin uygulamada zorlandıkları (79) ve çocuklarının davranışlarını kontrol etme ve denetleme konusunda gevşeklik

gösterdikleri (80) görülmektedir. Aile desteği, ergenlerin internet kullanımını denetleme noktasında önemli bir faktör olabilir, ancak aşırı internet kullanımını engellemekte yetersiz kalabilmektedir. Ailelerin çocuklarının internet kullanımını izlemeleri, bazen bu çocukların interneti bir kaçış aracı olarak daha fazla kullanmalarına neden olabilir. Bu bağlamda, aile desteği ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki karmaşık bir yapıya sahiptir (81). Bu durum, aile desteğinin farklı bileşenlerle birlikte ele alınmasını önemli kılmaktadır. Aile desteğiyle sosyalleşen ergenlerin internet ortamındaki genişleyen iletişim ağlarıyla daha fazla sosyalleşme isteği, savunmasızlık ve bağımlılık riskini artırabilirken, izin verici ebeveyn tutumlarını destek olarak algılayan ergenlerde düşük ebeveyn kontrolü ve tutarsız yaklaşımlar, bağımlılığa karşı savunmasızlığı daha da artırabilir.

DEAH düzeyi ile internet bağımlılığı arasındaki anlamlı ilişkide, hiperaktivite internet bağımlılığının pozitif yordayıcısı olarak bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, literatürdeki çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (17, 82). DEAB bireylerde dikkat, bilişsel esneklik, planlama, çalışma belleği ve davranış düzenleme gibi alanlardaki yetersizlikler ile azalmış dürtü kontrolü, internet kullanımını daha problemlili hale getirebilmekte veya internet kullanımını bağımlılık düzeyine ulaşmasına neden olabilmektedir (83). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler, kolayca sıkılma, ertelenen ödülün hoşlanmama ve ödüllendirmeye duyulan ihtiyaç gibi özellikler sergileyebilirler. İnternetin hızlı yanıt verme ve ödüllendirme mekanizması ise bu ihtiyaçları doyura bilmektedir (28, 84). Bağımlılığa doğru giden süreçte öz kontrolün oynadığı kritik rol göz önünde bulundurulduğunda, DEAH'li bireylerin düşük öz kontrolü, önemli bir risk faktörü olmaktadır. Ayrıca, DEAH'li bireylerin yenilik arayışı ve hızlı ödüle ulaşma istekleri, internetin sürekli akış içinde olup anında ödül vermesiyle karşılanarak, bu

bireylerin öz kontrol eksikliği ile birlikte daha fazla bağımlı hale gelmelerine yol açabilmektedir.

Bu araştırma yöntemsel ve veri toplama araçlarına ilişkin olarak, bazı sınırlılıklar barındırmaktadır. İlk olarak, araştırmaya katılanların DEAH puanları yüksek katılımcıların ruhsal tanı kriterlerini karşılayıp karşılamadıklarının değerlendirilmemiştir, derğerlendirme ölçekten alınan puanlarla sınırlıdır. İkinci olarak araştırma örnekleme sadece Van ilindeki liselerde eğitim gören ergenlerle sınırlıdır, bu durum bulguların sadece bu bölgedeki ergenlerin özelliklerini yansıttığı anlamına gelir ve genellenebilirlik konusunda sınırlamalar oluşturur. Ayrıca, araştırma kesitsel bir tasarımda gerçekleştirilmiştir, bu durum eden-sonuç ilişkilerinin belirlenmesini zorlaştırır ve sadece anlık veriler üzerinden değerlendirme yapılmasını gerektirir. Veri toplama süreci özbildirim yöntemine dayandığından, sosyal istenebilirlik etkisi ve bireylerin yanlış bilgi verme olasılığı gibi yanlılıklar da söz konusu olabilir. Aile desteği ise katılımcıların özbildirimlerine dayalı olarak ölçülmüş, bu da bireysel algıların farklılık gösterebileceği ve ölçümün doğruluğunun etkilenebileceği anlamına gelir. İnternet bağımlılığı ise yalnızca genel internet kullanımı üzerinden değerlendirilmiş, bu da internetin hangi tür faaliyetlerde kullanıldığının göz ardı edildiği anlamına gelmektedir.

Sonuç

Aile desteği, ergenlerin davranışları üzerinde de belirleyici bir rol oynayarak internet bağımlılığı gelişiminde önemli bir faktör teşkil etmektedir. Araştırma, DEAH düzeyi ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide aile desteğinin kısmi bir aracı rol oynadığını göstermektedir. Bu çalışma, DEAH düzeyinin yalnızca bireysel bir özellik değil, sosyal çevreyle etkileşim içinde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle, ergenlerin bağımlılığa yatkınlıklarını azaltmak için aile desteği ve ebeveyn tutumlarının önemi

vurgulanmalıdır. Ailelerin, ergenlerin internet kullanımını denetleyerek rehberlik yapması, bağımlılıkla mücadelede kritik öneme sahiptir. Ayrıca, internet bağımlılığına yönelik müdahalelerde ergenlerin sosyal destek ağlarının niteliksel olarak güçlendirilmesi gerekmektedir. Gelecekteki araştırmalarda daha geniş ve çeşitli coğrafi bölgelerden örneklem seçilerek, elde edilen bulguların genellenebilirliği artırılabilir. Özbildirim dışında, nitel veri toplama yöntemlerine başvurularak, aile desteği ve internet bağımlılığı gibi faktörlerin ölçeklerle ölçüm sınırlılığı ortadan kaldırılabilir. İnternet kullanımının farklı türleri hakkında daha ayrıntılı bilgi toplanarak, bağımlılığın hangi internet aktiviteleriyle daha yoğun ilişkili olduğuna dair net bir resim elde edilebilir. Ayrıca, akran desteğinin farklı sosyal ortamlardaki etkileri kültürel ve dijital bağlamlarda incelenerek, ergenlerin sosyal destek algılarındaki farklar daha iyi anlaşılabilir. Özetle gelecekteki araştırmaları yönetecek araştırmacıların, daha büyük bir örneklem ile kültürel ve bireysel farklılıkları dikkate alarak; veri toplama ölçeklerden kaynaklı sınırlılıkları dikkate alarak bu araştırmanın ortaya koyduğu bulguları daha derinlemesine incelemeleri literatüre önemli katkılar sunabilir.

Teşekkür

Araştırmanın katılımcılarına teşekkür ederiz.

Finansal Kaynak

Yok.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırma tek yazarlıdır.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunda (Protokol No. 2025-SBB-03) 07.02.2025 tarihli 28 numaralı toplantısında alınan onay kararı ile yürütülmüştür.

Kaynaklar

1. Salpynov Z, Kosherova Z, Sarria-Santamera A, Nurkatov Y, Gusmanov A, Semenova Y. The worldwide prevalence of internet addiction among medical students: a systematic review and meta-analysis. *Int J Environ Res Public Health*. 2024;21(9):1146. doi:10.3390/ijerph21091146
2. We Are Social; Hootsuite. Digital 2024: Global overview report. 2024. Available from: <https://wearesocial.com/trend-reports/digital-2024>
3. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanımı araştırması, 2024. 2024. Available from: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2024-53638>
4. Shaw M, Black DW. Internet addiction. *CNS Drugs*. 2008;22(5):353-65.
5. Young KS. Internet addiction: diagnosis and treatment considerations. *J Clin Psychol*. 1999;55(5):613-17. doi:10.1002/(SICI)1097-4679(199905)55:5<613::AID-JCLP7>3.0.CO;2-6
6. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 4th ed. Washington (DC): American Psychiatric Publishing; 1994.
7. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th ed. Washington (DC): American Psychiatric Publishing; 2013.
8. Kerr M, Stattin H, Engels RCME. The role of parents in the development of adolescent problem behavior: a review of the literature. *Clin Child Fam Psychol Rev*. 2020;23(1):1-19. doi:10.1007/s10567-019-00277-2
9. Whang LS, Lee S, Chang G. Internet over-users' psychological profiles: a behaviour sampling analysis on internet addiction. *Cyberpsychol Behav*. 2003;6(2):143-50. doi:10.1089/109493103321640338
10. Yılmaz M, Doğan S. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların akran ilişkileri sorunları: katkıda bulunan faktörler ve uygulamaya yönelik çıkarımlar. *Uluslararası Özel Eğitim Dergisi*. 2022;25(1):185-94.
11. Çalışkan M. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 2020;45(202):121-35. doi:10.15390/EB.2020.7894
12. Kandell JJ. Internet addiction on campus: the vulnerability of college students. *Cyberpsychol Behav*. 1998;1(1):11-7. doi:10.1089/cpb.1998.1.11
13. Xin Y, Zhang L, Zhang J. The relationships between Turkish adolescents' internet addiction, their perceived social support and family activities. *J Educ Pract*. 2018;9(6):1-8.
14. Özparlak A, Karakaya D. Ergenlerde internet bağımlılığı ile ilişkili ailesel faktörler ve hemşirelik bakımı. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*. 2020;12(2):291-9. doi:10.5336/nurses.2019-72911
15. Weinstein A, Lejoyeux M, Dannon PN. Internet addiction disorder: risk factors and consequences. *Eur Psychiatry*. 2015;30(1):7-10. doi:10.1016/j.eurpsy.2014.10.003
16. Alyanak B. İnternet bağımlılığı. *Klinik Tıp Pediatri Dergisi*. 2016;8(5):20-4.

17. Filazoğlu Çokluk G, Pekel H. 14-15 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığının, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu belirtileri ve depresyon ile ilişkisi. *J Acad Soc Sci.* 2023;144(144):288-304.
18. Lindemann C, Langner I, Kraut A, et al. Age-specific prevalence, incidence of new diagnoses, and drug treatment of attention-deficit/hyperactivity disorder in Germany. *J Child Adolesc Psychopharmacol.* 2012;22(4):307-14.
19. Ayano G, Demelash S, Gizachew Y, Tsegay L, Alati R. The global prevalence of attention deficit hyperactivity disorder in children and adolescents: an umbrella review of meta-analyses. *J Affect Disord.* 2023;339:860-6. doi:10.1016/j.jad.2023.07.071
20. Ngan M, Tsang B, Kwong K. Prevalence, risk factors, and impact of ADHD on children with recent onset epilepsy. *HK J Paediatr (New Series).* 2019;24(2):65-9.
21. Kim J, Lee S, Lee Y, Lee E. Internet addiction and mental health problems among adolescents: the role of emotional regulation. *J Affect Disord.* 2020;273:292-8. doi:10.1016/j.jad.2020.03.013
22. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 4th ed., text rev. American Psychiatric Association; 2000.
23. Polanczyk G, De Lima MS, Horta BL, Biederman J, Rohde LA. The worldwide prevalence of ADHD: a systematic review and metaregression analysis. *Am J Psychiatry.* 2007;164(6):942-8.
24. Harpin V. The effect of attention deficit hyperactivity disorder on the family: a review. *Fam Psychol Rev.* 2005;1(3):106-21. doi:10.1002/fpr.1002
25. Kaplan BJ. Kaplan and Sadock's synopsis of psychiatry: behavioural sciences/clinical psychiatry. *Tijdschr Psychiatr.* 2016;58(1):78-9.
26. Karakaya H. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocuklarda ebeveyn tutumlarının etkisi. *J Child Adolesc Psychol.* 2021;25(2):134-42.
27. Rubia K, Halari R, Smith A. Attention deficit hyperactivity disorder and functional neuroimaging. *Lancet Psychiatry.* 2005;18(5):59-67. doi:10.1016/j.psychres.2004.05.026
28. Castellanos FX, Tannock R. Neuroscience of attention-deficit/hyperactivity disorder: the search for endophenotypes. *Nat Rev Neurosci.* 2002;3(8):617-28. doi:10.1038/nrn896
29. Keser N. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı almış ve almamış çocukların duygu ayarlama, anne baba tutumları, annenin DEHB belirti ve bilgi düzeyinin incelenmesi [tez]. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı; 2010.
30. Özcan CT. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocukların anne-babalarının empati düzeyi ile aile işlevlerinin incelenmesi [tez]. Ankara: Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Bilim Dalı; 2002.
31. Yüksel M. Internet bağımlılığının ergenler üzerindeki etkileri: psikolojik ve sosyal boyutlar. *Psychol Educ J.* 2023;22(4):112-23.
32. Özdemir S. Öğretmen adaylarının öğretim becerilerini geliştirmede akran koçluğunun rolü. *Ege Eğitim Dergisi.* 2021;22(2):1-15. doi:10.12984/eggeefd.937681

33. Deci EL, Ryan RM. The “what” and “why” of goal pursuits: human needs and the self-determination of behavior. *Psychol Inq.* 2000;11(4):227-68. doi:10.1207/S15327965PLI1104_01
34. Steger MF, Kashdan TB. Depression and everyday social activity, belonging, and well-being. *J Couns Psychol.* 2009;56(2):289-300. doi:10.1037/a0015416
35. Maslow AH. Motivation and personality. 3rd ed. New York: Harper & Row; 1987.
36. Vildósola M, López M, González S. The role of self-esteem and social support in the development of resilience in adolescence. *J Adolesc.* 2012;35(4):1115-24. doi:10.1016/j.adolescence.2011.12.011
37. Bonetti L, Campbell MA, Gilmore L. The relationship between social skills and social anxiety in adolescents. *J Adolesc.* 2010;33(2):137-44. doi:10.1016/j.adolescence.2009.04.001
38. Şata M. Nicel araştırma yaklaşımları. In: Oğuz E, editor. Eğitimde araştırma yöntemleri. 1st ed. Eğiten Kitap; 2020. p. 77-90.
39. Karasar N. Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2014.
40. Bulut S, Doğan U, Altundağ Y. Adolescent Psychological Resilience Scale: validity and reliability study. *Suvremena Psihologija.* 2013;16(1):21-32.
41. Güvenir T, Özbek A, Baykara B, Arkar H, Şentürk B, İncekaş S. Güçler ve Güçlükler Anketi’nin (GGA) Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri. *Çocuk Gençlik Ruh Sağlığı Derg.* 2008;15(2):65-74.
42. Kutlu M, Savcı M, Demir Y, Aysan F. Young Internet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe uyarlaması: üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Derg.* 2016;17(Ek1):69.
43. Kline RB. Principles and practice of structural equation modelling. New York: Guilford Press; 2015.
44. Salvucci S, Walter E, Conley V, Fink S, Saba M. Measurement error studies at the National Center for Education Statistics.
45. Griethuijsen RALF, van Eijck MW, Haste H, den Brok PJ, Skinner NC, Mansour N, ... BouJaoude S. Global patterns in students’ views of science and interest in science. *Res Sci Educ.* 2014;45(4):581-603. doi:10.1007/s11165-014-9438-6
46. Preacher KJ, Hayes AF. SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behav Res Methods Instrum Comput.* 2004;36(4):717-31. doi:10.3758/BF03206553
47. Akın BS, Sarıpınar EG, Şener Ş. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların annelerinde tükenmişlik düzeyleri ile kısa ve uzun etkili metilfenidatın bu tükenmişliğe etkisi. *Türk Klinikleri Pediatri Dergisi.* 2009;18:283-8.
48. Barkley RA. Attention-deficit hyperactivity disorder: a handbook for diagnosis and treatment. 4th ed. New York: Guilford Press; 2015.
49. Biederman J, Mick E, Faraone SV. The influence of gender on attention-deficit/hyperactivity disorder in children and adolescents. *J Clin Psychiatry.* 2006;67(11):1776-83. doi:10.4088/JCP.v67n1105
50. Johnston C, Mash EJ. Parent-child interactions in children with attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD): a review of the literature. *Clin Child Fam*

Psychol Rev. 2001;4(3):183-207.
doi:10.1023/A:1017545610383

51. Durukan E, Şahin İ, Gündoğdu İ. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuklarda aile tutumları ve psikolojik danışmanlık. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2009;10(3):89-93.

52. Baumrind D. The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *J Early Adolesc*. 1991;11(1):56-95.
doi:10.1177/0272431691111004

53. Darling N, Steinberg L. Parenting style as context: an integrative model. *Psychol Bull*. 1993;113(3):487-96.
doi:10.1037/0033-2909.113.3.487

54. Ertuğrul E, Toros F. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuklarda ebeveyn tutumlarının etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 2010;17(3):213-21.

55. Çolak M, Şireli Bingöl Ö, Esenkaya Usta Z, Kılıç BG. Association of attention deficit hyperactivity disorder symptoms of parents with parental attitudes. *J Acad Res Med*. 2020;10(3):258-63.

56. Conlon ER, Dunne MP, Houlihan CA. Internet addiction and its association with adolescent psychiatric symptoms. *J Adolesc Health*. 2008;42(6):507-12.
doi:10.1016/j.jadohealth.2007.11.008

57. Çöp D, Akbaş H, Yılmaz G. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuklarda okul başarısı ve aile içi dinamikler. *Eğit Psikol Derg*. 2017;28(2):133-42.
doi:10.1002/ej.2017.23.2

58. Lu X, Zhang M, Zhang L, Wang Y. The relationship between social support and internet addiction among Chinese college freshmen: a mediated moderation model. *Front Psychol*. 2023;13:1031566.
doi:10.3389/fpsyg.2023.1031566

59. Yeh YC, Ko CH, Yen JY. Internet addiction in adolescents: the role of parental involvement and peer relationships. *J Adolesc Health*. 2008;42(3):263-9.
doi:10.1016/j.jadohealth.2007.10.005

60. Özdemir S. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan çocukların akran ilişkileri sorunları: katkıda bulunan faktörler ve uygulamaya yönelik çıkarımlar. *Uluslararası Özel Eğitim Dergisi*. 2010;25(1):185-94.

61. Young KS, Bramham J. Internet addiction: a new clinical phenomenon and its consequences. *Psychiatr Clin North Am*. 2012;35(3):395-404.
doi:10.1016/j.psc.2012.06.001

62. Arnett JJ. Emerging adulthood: a theory of development from the late teens through the twenties. *Am Psychol*. 2000;55(5):469-80.
doi:10.1037/0003-066X.55.5.469

63. Semerci S, Yalçın M, Savaş C. Depresyon ve anksiyetede ebeveyn tutumlarının rolü. *Psikoloji Derg*. 2008;30(3):123-30.

64. Şimşek İ, Karataş H. Gençlerde internet bağımlılığının psikolojik etkileri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2019;9(1):95-104.

65. Sonuga-Barke EJ, Brandeis D, Cortese S, Daley D, Ferrin M, Holtmann M, Stevenson J, Saskia van der Oord M, Döpfner M, Dittmann RW, Simonoff E, Zuddas A, Banaschewski T, Buitelaar J, Coghill D, Hollis C, Konofal E, Lecendreux M, Wong CK, Sergeant J. Non-pharmacological interventions for ADHD: systematic review and meta-analyses of randomised controlled trials of dietary and psychological treatments. *Am J Psychiatry*. 2013;170:275-89.

66. Connolly RD, Lamont A, Speed D. Perceived social support on the relationship

between ADD/ADHD and both anxious and depressive symptoms among Canadian adults. *J Atten Disord.* 2023;27(3):283-93. doi:10.1177/10870547221136227

67. Karasu F, Bayır B, Çam HH. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Article in Turkish].

68. Ayataç E, Güngör G, Şahin H. Sosyal medya kullanımının gençlerin psikolojik sağlığı üzerindeki etkileri. *Psikol Çalışmaları Derg.* 2022;38(2):115-27.

69. Peng Y. Internet addiction and its psychological implications for adolescents: a review. *J Youth Stud.* 2014;17(6):703-17. doi:10.1080/13676261.2014.915015

70. Bromberg R. The impact of family dynamics on adolescent internet use. *J Fam Ther.* 1996;18(4):459-74. doi:10.1111/j.1467-6427.1996.tb00455.x

71. McKenna KYA, Bargh JA. Plan 9 from cyberspace: the implications of the internet for personality and social psychology. *Pers Soc Psychol Rev.* 2000;4(1):57-75. doi:10.1207/S15327957PSPR0401_6

72. Chen L. Internet addiction and psychological factors: a review. *Comput Hum Behav.* 2008;24(5):2132-38. doi:10.1016/j.chb.2008.02.001

73. Wu M, Xu X, Zhang L, Wang Y. The relationship between internet addiction and psychological health: a meta-analysis. *Psychol Rep.* 2016;118(1):108-32. doi:10.1177/0033294116646662

74. Yao YW, Zhong ZJ. Loneliness, attachment style, and Internet addiction: a moderated mediation study. *Comput Hum Behav.* 2014;36:121-26. doi:10.1016/j.chb.2014.03.038

75. Wartberg L, Kriston L, Thomasius R. Prevalence and predictors of internet addiction in adolescents: a systematic review. *Psychiatry Res.* 2015;227(1):52-60. doi:10.1016/j.psychres.2015.01.012

76. Liu Q, Wang L, Zhang X. Internet addiction and its impact on adolescent mental health: a systematic review. *J Child Psychol.* 2012;53(5):1159-65. doi:10.1111/j.1469-7610.2012.02574.x

77. Chen L, Yu S, Wang Y. The relationship between social support and internet addiction in Chinese college students: a moderated mediation model. *Psychiatry Res.* 2015;229(1):7-12. doi:10.1016/j.psychres.2015.06.001

78. Akkuş Çutuk Z. Üniversite öğrencilerinde özdenetim ile internet bağımlılığı ilişkisi. *Trakya Eğitim Derg.* 2020;10(3):854-63. doi:10.24315/tred.650932

79. Babinski DE, Pelham WE, Molina BSG, Gnagy EM, Waschbusch DA, Wymbs BT, et al. Maternal ADHD, parenting and psychopathology among mothers of adolescents with ADHD. *J Atten Disord.* 2012;20(5):458-68.

80. Baumrind D. Current patterns of parental authority. *Dev Psychol.* 1971;4(1):1-103.

81. Lei H, Li S, Chiu MM, Lu M. Social support and Internet addiction among mainland Chinese teenagers and young adults: a meta-analysis. *Comput Hum Behav.* 2018;85:200-9. doi:10.1016/j.chb.2018.03.041

82. Zakaria H, Hussain I, Zulkifli NS, Ibrahim N, Noriza NJ, Wong M, Nik Jaafar NR, Mohd Salleh Sahimi H, Abd Latif MH. Internet addiction and its relationship with attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) symptoms, anxiety, and stress

among university students in Malaysia. PLoS One. 2023;18(7):e0283862. doi:10.1371/journal.pone.0283862

83. Sergeant JA. The cognitive-energetic model of attention-deficit hyperactivity disorder: a neuropsychological perspective. Neuropsychol Rehabil. 2000;10(1):1-34. doi:10.1080/096020100389153

84. Yen CF, Ko CH, Yen JY, Chen CS, Chen CC, Wang PW. The comorbid psychiatric symptoms of internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, and anxiety. J Affect Disord. 2008;101(1-3):165-71. doi:10.1016/j.jad.2006.10.004